

СУЧАСНА МУЗИЧНА ОСВІТА: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ

композиторів України для народних інструментів: Зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Львів, ЛДМА ім. М. Лисенка, 10.04.06) / Ред.-упоряд. А. Душний, С. Карась, Б. Пиц. – Дрогобич: Посвіт, 2006. – С. 41 – 45.

5. Душний А. Молода генерація Львівської баянної школи: творчий портрет Ярослава Олексія // Молодь і ринок. – 2009. – №6 (53). – С. 35 – 40.

6. Козинский А. Праздник музыки // Львовская правда. – 17 ноября, 1979.

7. Костина К. Подарок юным оркестрантам // Львовская правда. – 15 апреля, 1978.

8. Львівська баянна школа та її видатні представники (70-річчю від дня народження А. Онуфрієнка присвячується): Зб. мат. наук.-практ. конф. / Упоряд. А. Душний, С. Карась, І. Фрайт. – Дрогобич: Коло, 2005. – 148 с.

9. Львівська баянна школа та її видатні представники. Михайлу Оберюхтіну присвячується: Зб. мат. міжн. наук.-практ. конф. / Ред.-упоряд. А. Душний, С. Карась, Б. Пиц. – Дрогобич: Посвіт, 2006. – 160 с.

10. Народньо-інструментальне мистецтво на зламі XX – XXI століть: Зб. мат. міжн. наук.-практ. конф. (ДДПУ ім. І. Франка, 25.03.07, м. Дрогобич) / Ред.-упоряд. А. Душний, С. Карась, Б. Пиц. – Дрогобич: Посвіт, 2007. – 264 с.

11. Народньо-інструментальне мистецтво на зламі XX – XXI століть: Зб. мат. II-ї міжн. наук.-практ. конф. (ДДМУ ім. В. Барвінського, 25.03.09, м. Дрогобич) / Ред.-упоряд. А. Душний, С. Карась, Б. Пиц. – Дрогобич: Посвіт, 2009. – 128 с.

12. Сташевський А. Нариси з історії української музики для баяна: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів мистецтв і освіти. – Луганськ: Поліграфресурс, 2006. – 152 с.

13. Творчість композиторів України для народних інструментів: Зб. мат. наук.-практ. конф. (Львів, 10.04.2006 року, ЛДМА ім. М. Лисенка) / Ред.-упоряд. А. Душний, С. Карась, Б. Пиц. – Дрогобич: Посвіт, 2006. – 116 с.

14. Филатов В. Играет студенческий оркестр // Львовская правда. – 7 февраля, 1968.

15. Шейко Б. Отчетный концерт // Львовская правда. – 12 декабря, 1964.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2010

УДК 78(4)

Петро Круль, доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри академічного інструментального виконавства
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ

СУЧАСНА МУЗИЧНА ОСВІТА: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ

У статті розглядаються питання професійної вищої музичної освіти в Україні, спрямованої на підготовку особи до виконання обов'язків та завдань (професійних робіт) певної первинної посади. Перелік таких посад обмежений, адже переважна їх більшість потребують від здобувачів попереднього стажу роботи за фахом, відповідно до цього програма вищої освіти нового напрямку підготовки, на відміну від Європейських програм, більш вимоглива, але менш гнучка.

Ключові слова: музична освіта, музиканти-виконавці, кваліфікація, філософія, музикознавець.

В статье рассматриваются вопросы профессионального высшего музыкального образования в Украине, направленного на подготовку личности к выполнению обязанностей и заданий (профессиональных работ) определенной первичной должности. Перечень таких должностей ограничен, потому что большинство из них требуют от соискателей предыдущего стажа работы по профессии, соответственно программа высшего образования нового направления подготовки, в отличие от Европейских программ, более требовательна, но менее гибкая.

Ключевые слова: музыкальное образование, музыканты-исполнители, квалификация, философия, музыковед.

The article raises the questions connected with higher occupational musical education in Ukraine what is aimed at preparation of a person for execution of duties and tasks (skilled works) on the primary position. The list of such positions is quite narrow, as most of the positions require from applicants previous work experience on the specialty. Pursuant to the above stated the program of the new drift of higher education in contrast to the European one is more strict though less flexible.

Key words: musical education, musician-performer, qualification, philosophy, musicologist.

Актуальність теми. Розвиток сучасної системи музичної освіти потребує не тільки оновлення змісту навчання на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях, але й

приведення у відповідність до реалій сьогодення діючого класифікатора професій (ДК 003-95).

Є всі підстави говорити також і про відоме неблагополуччя дослідницької тематики в

прогнозованому плані. Так, відзначаючи помітне зростання уваги музикантів-дослідників до важливого теоретичного дослідницького напрямку – підготовки музикантів-виконавців, не можна не дійти висновку про те, що майже всі вітчизняні дослідження виходять з існуючої моделі: відсутні спроби зробити нові, оптимальні моделі. Основна увага дослідників у працях такого змісту спрямована на критичну оцінку функціонуючої системи порівняно з кращими зарубіжними моделями підготовки музикантів, однак такі джерела не використовуються, що знижує теоретичну та практичну значущість дослідження. Тобто, науковий пошук, який недостатньо підкріплений знанням світового музикознавства втрачає масштабність, стаючи заздалегідь безперспективним, веде до ізоляції української науки.

Мета статті. Такий стан справ змушує розробити концептуальні засади розвитку української музичної освіти і науки та визначити пріоритетні напрями дослідження в музикознавстві, адже це окрема галузь знань, яка має свій науковий простір, об'єкт і предмет дослідження, а тому повинна вивчатись за новими, властивими лише їй закономірностями, методологічними принципами і рівнями.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що саме філософія продовжує традиційно заповнювати методологічну тему музикознавчих досліджень. Останнім часом взаємодія музикознавства і філософії наповнюється новим змістом, в якому домінуючого значення набуває духовно-світоглядна проблематика. Теорія і методологія формування світоглядних орієнтацій сучасної молоді – один з пріоритетних напрямів музикознавчих досліджень, що характеризуються різними концептуальними поглядами.

Значного поширення набувають синергетичні підходи, в основі яких лежить новий міждисциплінарний напрям наукового пошуку, який дає змогу реалізувати принцип поліпарадигмальності музичної освіти у двох вимірах – персоніфікованому (цілісне ставлення особистості як образу “ЕГО”) та метафізичному, що передбачає вихід особистості за межі образу “ЕГО” і самореалізацію у виявленні людської сутності.

Протягом останніх років, як відомо, під егідою Ради Європи та ЮНЕСКО зокрема, Міжнародної асоціації університетів Європейського центру вивчення вищої освіти, розроблено документи, спрямовані на гармонізацію архітектур системи європейської вищої освіти. Прийнято конвенцію “Про визнання кваліфікацій вищої освіти в

Європейському регіоні” (м. Лісабон, 1997), Сорбонську декларацію (Париж, 1998), Болонську декларацію (Болонья, 1999) щодо вироблення єдиних вимог до рівня освіти, введення у вищих навчальних закладах державних стандартів підготовки фахівців.

На конференції міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти “Загальноєвропейський простір вищої освіти – досягнення цілей” (Берген, 19 – 20 травня 2005 р.) схвалено приєднання і нашої держави до Болонського процесу.

У зв'язку з цим актуального значення набули питання збереження методологічних засад української музичної освіти, яка є культурологічною за сутністю і передбачає всебічний духовний розвиток особистості митця.

У контексті Міжнародної Стандартної Класифікації занять (МСКЗ-88) “кваліфікація” трактується як здатність фахівця виконувати конкретні завдання та обов'язки в рамках нового виду діяльності. Маючи освітню кваліфікацію, випускник вищого навчального закладу в Європі має право самостійно працевлаштовуватися в певній предметній галузі.

Специфікація терміну “кваліфікація” у нас, в межах діяльнісного підходу, змістово більш наповнена та диференційована.

Професійна вища музична освіта в Україні спрямована на підготовку особи до виконання обов'язків та завдань (професійних робіт) певної первинної посади. Перелік таких посад обмежений, адже переважна їх більшість потребують від здобувачів попереднього стажу роботи за фахом, відповідно до цього програма вищої освіти нового напрямку підготовки, на відміну від Європейських програм, більш вимоглива, але менш гнучка [4]. Кваліфікація, здатність працівника виконувати конкретні завдання та обов'язки в межах нового виду діяльності, має два параметри:

- рівень професійної діяльності, що визначається складністю і обсягом завдань та обов'язків робіт;
- освітньо-кваліфікаційний рівень, що має відповідати рівню професійної діяльності.

У документах про освіту, чи інших постановках про професійну підготовку, кваліфікація визначається через професійну назву роботи за кваліфікацією професії. Це певною мірою стосується кваліфікацій фахівців у галузі музичного мистецтва. Проте, необхідно зазначити, що Державний класифікатор України (Класифікатор професій ДК 003-95) потребує певних доповнень, оскільки не повністю відтворює

кваліфікації існуючих музичних спеціальностей, зокрема, музично-виконавських спеціалізацій у галузі “Музичне мистецтво”. Так у зазначеному класифікаторі відсутня кваліфікація “концертний виконавець”, однак підготовка концертних виконавців у вищих музичних навчальних закладах здійснюється протягом багатьох років. Такий спеціаліст за роки навчання в музичному навчальному закладі повинен значно збагатити сольний та ансамблевий репертуар, що включає твори різних епох, жанрів, стилів та форм; оволодіти здатністю представити власну виконавську інтерпретацію, знати особливості основних виконавських шкіл, специфікацію ансамблевого виконавства, володіти сценічним артистизмом, вільно читати з нотного аркуша, мати певний досвід концертних сольних чи ансамблевих виступів, вміти адаптуватися до роботи в концертних організаціях.

Адаптація змісту вищої освіти через державні стандарти (освітньо-кваліфікаційні характеристики та освітньо-професійні програми підготовки фахівців) до потреб суспільства, а також диверсифікація основних напрямів розвитку вищої освіти в Україні дозволить підвищити академічну та професійну мобільність фахівців, створити механізм безпосереднього оновлення змісту вищої освіти.

В оновленні системи вищої освіти стандартизація її складових посідає значне місце. Галузевий стандарт зі спеціальності “Музичне мистецтво” напрямку підготовки 0202 “Мистецтво”, підготовка якого ще триває, повинен розроблятися у кожній виконавській спеціальності з урахуванням європейського рівня вимог до вищої музичної освіти.

Зміст освіти у зазначеному стандарті повинен подаватися у вигляді навчальних елементів, що формують інформаційний об’єм і рівень засвоєння знань у процесі вишколу, відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик.

Галузевий стандарт вищої музичної освіти віддзеркалює механізм порівняння очікуваних результатів певного виду музичної діяльності, на основі якого можна констатувати відповідний освітній рівень, моделювати та коригувати музично-освітню діяльність. Стандартизація при цьому виступає засобом організації діяльності музиканта-виконавця і спрямовується на досягнення необхідного рівня якості та ефективності.

Моделювання діяльності музиканта-виконавця системно досліджує всі аспекти і характеристики цієї діяльності, зокрема, соціальні функції професії, структурно-функціональний склад діяльності,

посади на яких може використовуватися зазначений спеціаліст. Розробки моделі діяльності музиканта-виконавця – випускника вищого музичного навчального закладу, безумовно, процес творчий, дослідницький значною мірою тому, що створення стандарту, в якому відтворюється доля людей, передбачає певність варіантності, можливості вибору стратегії, тактики управління музичною освітою на всіх рівнях.

Висновки. Таким чином, оновлення змісту музичної освіти в контексті європейських процесів повинно відбуватися на основі збереження науково-творчого потенціалу виконавських спеціальностей вищих музичних навчальних закладів усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів за умов:

- забезпечення наступності змісту навчання на всіх рівнях системи музичної освіти;
- синхронізації циклів фундаментальної, гуманітарної, професійно орієнтованої та фахової підготовки музикантів-професіоналів у навчальних планах і програмах;
- впровадження до навчального процесу новітніх педагогічних технологій;
- забезпечення музичної освіти сучасним науковим підґрунтям;
- багатовекторності участі студентів та викладачів у міжнародних та українських освітніх програмах мистецького спрямування.

Зрозуміло, що коло пріоритетів сучасної музичної освіти не обмежується зазначеним вище, воно значно ширше. Сьогодні цей зміст є переходом від фундаменталізму до поліфундаментальності в категоріальному способі мислення, що відкриває перед музикознавством багатогранний простір нових завдань, нових проблематик, які потребують глибинного теоретичного осмислення, в їх методологічному і світоглядному базисі.

1. Андрущенко В. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть (спроба діагностичного аналізу) // *Вища освіта України*. – 2001. – № 1. – С. 11 – 17.

2. *Вища освіта України і Болонський процес* / Ред. В.І. Кременя. Авторський колектив: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.І., Грубінко В.В., Бабин І.І. – Тернопіль: Навч. кн. “Богдан”, 2004. – 384 с.

3. Державний стандарт загальної освіти // *Освіта України*. – № 5. – 20 січня 2004 р.

4. Закон України “Про освіту” (23 травня 1991 р. № 1060-ХІІ).

5. Зязюн І.А. *Освітня парадигма – тип культурно-історичного мислення і творчої дії суб’єктів освіти* / Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи: Зб. наук. праць / За ред.: І.А.Зязюна, Н.Г.Ничкало. – К., 2003. – С. 15 – 29.

НАТХНЕННЯ В ТВОРЧОМУ МИСТЕЦЬКОМУ ПРОЦЕСІ

6. Компоніне Конференції Міністрів країн Європи, відповідних за сферу вищої освіти. – Берген, 2005.

7. Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ століття // Шлях освіти. – 2003. – № 2. – С. 2 – 4.

8. Кремень В.Г. Підвищення ефективності вищої освіти і науки як дієвого чинника суспільного розвитку та інтеграції в Європейський простір: Доповідь на підсумковій нараді МОН України (27 лютого 2004 р., м. Одеса) // Освіта України. – № 17. – 2 березня 2004 р.

9. Круль П.Ф. Історія і сучасність музично-виконавського мистецтва // Науковий вісник НМАУ: Виконавське музикознавство. – Вип. 47. – Кн. 11. – С. 230 – 237.

10. Офіційний Вісник України. – 2002. – №8. – С. 1 – 44.

11. Сисоєва С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. – К.: Поліграфкнига, 1996. – 406 с.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2010

УДК 78.07

Віктор Корчага, професор кафедри гри на музичних інструментах
Рівненського державного гуманітарного університету

НАТХНЕННЯ В ТВОРЧОМУ МИСТЕЦЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Стаття присвячена дослідженню закономірностей виникнення натхнення в процесі творчої мистецької діяльності. У ній розглянуто психологічні аспекти творчого процесу, дана характеристика складових творчого механізму, з'ясовано роль натхнення в процесі активізації творчої діяльності.

Ключові слова: творчість, натхнення, активізація.

Статья посвящена исследованию закономерностей возникновения вдохновения в процессе творческой художественной деятельности. В ней рассмотрены психологические аспекты творческого процесса, дана характеристика составных творческого механизма, выяснена роль вдохновения в процессе активизации творческой деятельности.

Ключевые слова: творчество, вдохновение, активизация.

The article is devoted to research of laws inspiration conformities in the process of creative artistic activity. The psychological aspects of creative process are considered in it. There is a description of creative mechanism constituents there. The role of inspiration is found out in the process of activation in creative activity.

Key words: creation, inspiration, activation.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасна наукова думка містить неодноразові спроби з'ясувати смисл творчого мистецького процесу, місце в ньому натхнення, уяви, фантазії та інших складових мистецької діяльності. Питанням загальнонаукових закономірностей організації творчого процесу присвячені праці Г. Воллеса, Г. Гельмгольца, П. Енгельмаєра, А. Пуанкаре, В. Роменця, інших. Мистецькі аспекти натхнення з'ясовувались у дослідженнях Е. Денісова, Б. Руніна, Д. Смірнова тощо.

Метою статті є визначення умов та специфіки виникнення натхнення як особливого стану людської психіки, місця і значення його в процесі творчої мистецької діяльності. Відповідно до мети, **завданнями** даного викладу визначимо: дослідити теоретичні аспекти механізму виникнення натхнення, з'ясувати закономірності його впливу на мистецький творчий процес.

Виклад основного матеріалу. Особливе місце в структурі творчого процесу належить натхненню. Натхнення – це передумова творчості в самому глибокому її розумінні. Творчість, не позначена хоча б найменшим проявом натхнення,

перероджується в холодне ремісництво, у виробництво нікому непотрібної продукції.

Натхнення – особливий стан людини, який характеризується піднесенням її творчих сил, активізацією всіх творчих процесів. У такому стані одночасно приводяться в дію всі сфери психіки. Спостерігається особлива ясність свідомості, велика продуктивність мислення і творчої фантазії, наплив почуттів та виключна зосередженість уваги на об'єкті творчості.

Справжнє мистецтво, стверджує С.В. Рахманінов, – існує завдяки натхненню [12, 98]. Психологи пояснюють натхнення по-різному. Одні стверджують, що це “боже осяяння” як підсвідомий інтуїтивний прояв “творчого духу”, пов'язуючи його лише з художньою творчістю.

Інші розглядають натхнення як результат напруженої праці, зумовлений суспільними та індивідуальними стимулами творчості. Натхненнями і творчими можуть бути всі види трудової діяльності [19, 136].

Дослідники психології шахістів звертали увагу на те, що ще до застосування конкретного ходу в гравця виникає потреба в ньому на основі вивчення ситуації. Саме так композитор у поєднанні музично-конструктивних елементів